

Tentoonstelling

Een visionair genie

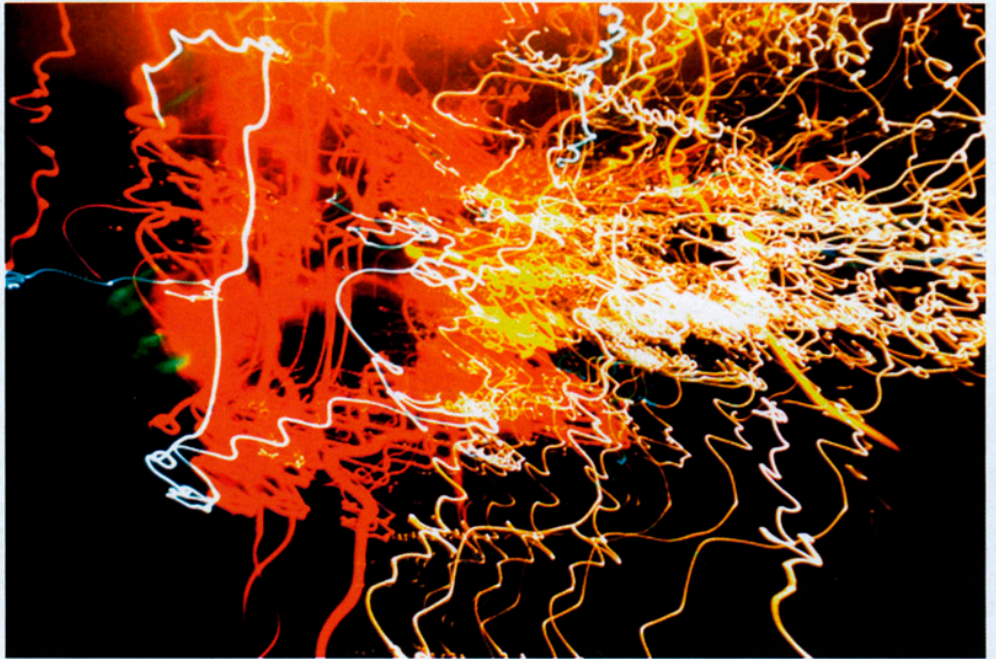
Zijn tijdloze experimenten met fotografie, film en techniek maken de Duits-Hongaarse László Moholy-Nagy tot een multimedialkunstenaar avant la lettre.

‘H’ é, een MTV-pauzefilmpje uit het jaar nul’, denk je bij een bibberig, zwart-wit 66-mm filmpje met bewegende mechanieken en hun schaduw. Het filmpje uit 1930 opent de kleine overzichtstentoonstelling van László Moholy-Nagy (1895-1946) in de Schirnhalles in Frankfurt. Deze expositie is een van de vele waarmee Duitsland — wat schuldbewust — het negentigjarig bestaan van de befaamde kunstopleiding Bauhaus herdenkt.

Moholy werkte hier van 1923 tot 1928 als ‘Formmeister’ van de metaalwerkplaats en leidde het basisjaar. Het Bauhaus geldt als bakermat van de moderne kunst/vormgeving en van ons hedendaagse kunstonderwijs. Dat negeert academische, klassieke opvattingen en benut de nieuwste inzichten, materialen en technieken. De nazi’s verafschuwden de artistieke nieuwlichterij van het bovendien nog all links georiënteerde Bauhaus. Ze sloten de school en blokkeerden daarmee voor decennia het modernisme in Duitsland. Verdreven leraren zetten elders de Bauhaus-idealen voort. Zo stichtte Moholy na omzwervingen in Amsterdam en Londen in 1939 in Chicago zijn eigen School of Design.

Moholy raakte al vroeg gegrepen door de abstracte schoonheid van de moderne techniek. Op de tentoonstelling is een streng Egon Schiele-achtig zelfportret uit 1920 te zien, nog gemaakt in Hongarije, maar dan schakelt hij over op geometrische motieven van radiomasten en bovenleidingen, geïnspireerd door ‘suprematische’ kunst van jonge Sovjetkunstenaars als Rodchenko en El Lissitzky. Al gauw kon hij zonder die figuratieve verwijzingen. In 1922 bestelde Moholy zelfs een onpersoonlijk, ‘informeel’ schilderij bij een firma die emaille reclameborden produceert. Hij belde hiervoor de kleuren en de coördinaten van de voorstelling die hij op ruitjespapier had gemaakt, door. Het resultaat — kruisjes en een zwarte balk — oogt echter bepaald saai.

Moholy’s eerste vrouw Lucia bracht hem tot de fotografie die hij ook zo abstract mogelijk opvatte. Vanuit extreme posities recht naar beneden of boven kijkend fotografeerde hij situaties zonder perspectivische diepte- en ruimtetewer-

‘Zonder titel’ (‘37-’46), afdruk op Fujicolor Crystal Archiefpapier.

king. Een uitzicht vanaf de Berlijnse radiatoren op een besneeuwd plantsoen levert zo een kant-klaargeometrisch patroon op.

Zonder zich bewust te zijn van Man Rays surrealistische experimenten in de donkere kamer maakte ook Moholy fotoafdrukken zonder een camera te gebruiken. Hiervoor zette hij in de doka voorwerpen (radertjes, een wijnglas, een Eiffeltorentje, zijn karakteristieke bril) op fotopapier. De voorwerpen werpen lichte en grijze patronen op de vervolgens belichte en daarom donkere ondergrond. Deze pure abstractie leidde weer tot olieverfcomposities op aluminium en het toen nieuwe materiaal plexiglas.

Na innovatieve decorontwerpen ontstonden ‘mechanische excentrieken’: bewegende constructies met glas, metaal en hout. In Frankfurt staat een reconstructie van de ‘Licht Raum Mo-

dulator’ die geleend is van het Van Abbe Museum. Het motortje maakt een aandoenlijk reng-kudeng-geluid. Belichting met wisselende kleuren leidt tot de spannende schaduw en patronen in het openingsfilmpje op de expositie.

Omdat bijna elk werk weer nieuwe experimenten uitlokte, bouwde Moholy aan een hecht, consistent oeuvre. Op onze computer bekijken we nu zonder veel verbazing abstracte filmpjes die als bewegend behang met kleuren en patronen op de maat van muziek reageren. En achter menige flatscreen-tv flakkert nu een van kleur veranderende lamp die onze huiskamer in verschillende sferen onderdompelt. Hedendaagse multimediale kunstenaars als Olafur Eliasson of Giny Vos en haar KPN-toren aan de Zuidas zijn duidelijke nazaten van Moholy. Diens nu ‘bejaarde’ ideeën waren destijds echter technisch nog amper haalbaar. Moholy was niets minder dan een visionair genie.

Chris Reinewald

László Moholy-Nagy retrospectief, nog tot 7 februari in Schirn Kunsthalle, Römerberg, Frankfurt.

Moholy raakte al vroeg gegrepen door de abstracte schoonheid van de techniek